

SONGS OF THE ALIYOT GRADE 7-8

שירי ארץ ישראל – התקופה – עליה ראשונה

שירי העליה הראשונה הם השירים הראשונים של הציונות. אלה היו השירים שהחלוצים (pioneers) החדשים שרו והמנגינות (melodies or tunes) העבריות החדשות בארץ ישראל.

ההתיישבות החדשה (the new settlements) – אלו המושבות: ראש פנה, ראשון לציון, גדרה, פתח-תקוה, רחובות וחדרה, ואלו השכונות החדשות (new neighbourhoods) ש"יצאו מהחומות" (that moved outside the walls) בירושלים ובפ"ו.

החלוצים החדשים הם חובבי ציון, הבילויים והעולים מתימן (immigrants from Yemen), שעלו לארץ ישראל עם תקוה ליצר (to create) חיים של חפש בארץ האבות. החלוץ הציוני הוא היהודי החדש. הוא לא מתפרנס מצדקה של יהודים מהגלות. הוא חי מעבודת האדמה ומעבודת ידיו. הוא מתקשר (connects) עם אדמת ארץ ישראל. אולי הראשונים באמת עבדו את האדמה אבל הרב גרו בערים. בהתחלה בערים הקדושות ואחר כך בתל אביב גם כן.

העולים באו לקיים את החלום הציוני. השירים החדשים היו שירי עליה לארץ ישראל. שירי עבודה ואהבה, שירי המושבות והנופים (scenery) של ארץ ישראל. המנגינות מיבאות (were imported) מהתפוצות (מחוץ לארץ) מכל מקום שמשם באו יהודים לארץ – מזרח אירופיות, תימניות וספרדיות, או מנגינות (tunes) ערביות מקומיות (local). את המנגינות הלבישו בטעם ישראלי והמלים היו קשורות לנוף הארץ, לעבודת האדמה, חדוש השפה (renewal of Hebrew) העברית וגאון (pride in the return) בחזרה לציון.

המנהיגים היהודים השתמשו בשירה לחזק (strengthen) את העם עם מסר (message) לעלות לארץ ישראל, לדבר עברית, להקריב (sacrifice) ולבנות (to build a homeland).

כל עליה באה עם השירים המיוחדים שלה. בעמוּדים הבאים נלמד שירים של כל אחת מהעליות וגם את שירי המלחמות שמדינת ישראל נלחמה במשך השנים.

היו מלחינים שהשפיעו על סוג המוסיקה. במיוחד מרדכי זעירא שהיה אחד המלחינים הידועים והחשובים בישראל. הוא הגיע ארצה מרוסיה אבל השירים שלו שמרו על לחן ספרדי ותימני כי הוא הבין שזו המוסיקה היהודית האותנטית. אברהם צבי אידלסון היה גם מלחין וחוקר חשוב שהוציא למעלה מ-20 ספרים על מוסיקה יהודית מכל העולם כולל נסח, תפלה וחנונות לפי עדות שונות. כמו זעירא גם הוא נסה לשמר על מוסיקה יהודית אותנטית.

אחרי הספור של כל עליה תמצאו שיר שמאפיין (characterizes) את אותה עליה.

שם השיר: חושו אחים חושו

המלרים	המסר
<p style="text-align: center;">חושו אחים חושו</p> <p>מלרים : יחיאל מיכל פינס לחן : דבורין ינקו</p> <p>חושו, אחים, חושו נרימה פעמינו – טושו, אחים, טושו, אל ארץ הורתנו</p> <p>לא לנו המנוחה! לא לנו המרגוע! בארץ הקרוחה משלטון האזרוע</p> <p>... חושו, אחים</p> <p>רעי הן בי יתתלו: מה לך ארץ מורשה? שמה הן אלים ילילו – תור לך ארץ חדשה!</p> <p>שאו נס ציונה אל עירנו החמודה פעל כנפי יונה נעלה הרי יהודה!</p> <p>עכשו הם גגיעו כמו על כנפי יונה (pigeons wings). הדרוך עדיו קשה אבל בגלל שהם כל כף רוצים לבוא הם ירגישו כאלו זה קל ומהיר.</p>	<p style="text-align: center;">חושו אחים חושו</p> <p>הבית (stanza) הראשון של השיר הוא גם הפזמון (refrain) והוא עוסק בחישה (hurry) לארץ אבותינו כאשר השיר ברוסית מדבר על חישה למען המולדת (for the mother land).</p> <p>חושו אחים הוא תרגום מרוסית לקרב רעים (חברים) אנחנו חשים. כל הבתים של השיר עוסקים בחלוציות (pioneering) וציונות.</p> <p>קריאה (call) ליהודי הגולה למהר (חושו) ולעוף (טושו) (= טוסו) לארץ ישראל מרוסיה ותשנו את הגורל (the fate of the nation) של עם ישראל שלא נראה טוב בגולה.</p> <p>הבית האחרון – שיא השיר – הרעיון הציוני (the Zionist idea). מדוע לא באו יהודים להתישב בישראל ובירושלים? כי היה מאוד קשה להגיע באניה ודרך היבשה.</p> <p>שאו נס ציונה אל עירנו החמודה פעל כנפי יונה נעלה הרי יהודה!</p>
<p>מלים חשובות</p> <p>ארץ הורתנו, מנוחה, מרגוע, רעי, יתתלו, מורשה, ילילו, שאו נס, חמודה, כנפי יונה, הרי יהודה.</p>	

ספור השיר

<p>את "גדרה" והשיר נהיה "שיר המושבה". ב-1883 עלו הבילויים לירושלים בחג הפסח ובקרו בבית של יחיאל מיכל פינס. הם התחילו לשיר שירים רוסיים וביניהם שיר פופולרי שיחיאל תרגם לעברית "נחיש לקראת אויבינו".</p>	<p>אלהו הכהן כתב על ההיסטוריה של השירים של ארץ ישראל. הוא כתב שזהו "שיר הזמר העברי הראשון בישוב החדש בארץ" מימי העליה הראשונה. המלים של השיר הם תרגום של שיר רוסי: "אנו יחד כנגד האויבים".</p>
---	--

לְשַׁחֵק עַל הַמְּלִים הַרוֹסְיֹוֹת הֵם קָרְאוּ לְשִׁיר "חוֹשׁוּ אֲחִים
חוֹשׁוּ". כִּדְ נֹצֵר הַשִּׁיר הָעֵבְרִי הָרִאשׁוֹן וְשָׂרוּ אוֹתוֹ בְּכָל
מְסַבָּה וּבְכָל חֲגִיגָה.

אַלְיָהוּ הַכֹּהֵן כּוֹתֵב :

יְחִיאֵל מִיכָל פִּינְס חֲבֵר אֶת הַשִּׁיר בְּשָׁנֹת 1883/1882
בִּירוּשָׁלַיִם. כְּשָׁנָה לְאַחַר מָוֶן (1884) הִקִּימוּ הַבֵּילוּ"יִים

AUDIO

https://www.zemereshet.co.il/FlashPlayer/player.asp?perf_id=2820

VIDEO INCLUDING EXPLANATION OF THE SONG

<https://www.youtube.com/watch?v=anA4PQG7AKs>

שם השיר: במחרשתי

המלים	המסר
<p style="text-align: center;">במחרשתי</p> <p>מלים : אֶלְיָקוּם צוּנְזֹר תַּרְגוּם / נֶסַח עֵבְרִי : נַח שְׁפִירָא לַחֹן : אֶלְיָקוּם צוּנְזֹר כְּתִיבָה : 1888</p> <p style="text-align: center;">במחרשתי כָּל אֲשֶׁרֵי יִרְשָׁתִי אֲרָאָה חַיִּים טוֹבִים וְלֹא אַחֲסֵר מִה בָּהּ ;</p> <p>וּבְקוּמֵי מִשְׁנָתִי לֹא תִבּוֹא דְאֲגָתִי לְבַקֵּשׁ אֶת מַחֲתִיתִי עַל צְרָכֵי יוֹם הַבָּא.</p> <p>לַחֲרוֹף מוֹכֵן כָּבֵד, הָאֶסֶס מְלֵא בֵר, קָצְרוּ יָדַי וְלֹא זָר, עַל אֶרֶץ רַבָּה.</p> <p style="text-align: center;">בעושר מִי יַחֲיֶה בְּיֶשֶׁר חַיֵּי שְׁלוֹת הַשְּׁקֵט כְּמוֹנֵי – הָאֶכֶר?</p> <p>בַּתֵּת יָהּ גִּשְׁמֵי בְרָכָה, מְלֵאֲתִי הַצִּלְחָה, אֶלְמוֹתַי אוֹלִיכָה לְהַחֲיוֹת עוֹלָם בְּבֵר :</p> <p>כְּסוּחַר, כְּתַרְשׁ, כְּמַלְח, כְּפַרְשׁ, יַחֲדִיו עֲשִׂיר וְרֶשׁ – וְכִסְפֵי יִשְׂרָאֵל.</p>	<p style="text-align: center;">במחרשתי</p> <p>בְּמַחְרֵשְׁתִּי אוֹ שִׁיר הָאֶכֶר, הוּא הַשִּׁיר שֶׁל הַמְּשׁוֹרֵר, הַמוֹזִיקָאִי וְהַמְּתַרְגֵּם (composer and translator) אֶלְיָקוּם צוּנְזֹר. הוּא חָבֵר אֶת הַשִּׁיר עֲבוּר אֶלְפֵי חֻקְלָאִים יְהוּדִים (thousands of farmers) שֶׁהֻעְבְּרוּ (transferred) לְחֻקְלָאוֹת עַל יְדֵי הַמְּמַשְׁלָה שֶׁל הַצָּאֵר בְּרוּסְיָה וּבְאוּסְטְרוֹ הוּנְגָרְיָה. הַשִּׁיר מְעוֹדֵד (encourages) אֶת הָעֲבוּדָה הַשְּׁקֵטָה שֶׁל הַחֻקְלָאִים שֶׁמְאַכִּילָה אֶת הָעוֹלָם (feeds the world). הַמְּשׁוֹרֵר (the poet) נַח שְׁפִירָא תַּרְגֵּם אֶת הַשִּׁיר לְעֵבְרִית עֲבוּר אֲנָשֵׁי הָעֵלְיָה הָרֵאשׁוֹנָה. הַשִּׁיר נֶעֱשֶׂה אֶהוּב וְנִחְשָׁב לְאַחַד מְשִׁירֵי הַתְּנוּעָה הַצִּיּוֹנִית. הַשִּׁיר הִדְפָּס בְּפִנְקַס הַחֵבֶר שֶׁל הַשׁוֹמֵר הַצֵּעִיר.</p> <p style="text-align: center;">ספור השיר</p> <p>במחרשתי צוּנְזֹר כָּתַב אֶת הַשִּׁיר לְכְבוֹד אֲנָשֵׁי הַמוֹשְׁבוֹת : "אֲשֶׁר יוֹשֵׁר בְּפִי אֶכְרִי הָאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה".</p> <p>מְסַפֵּר עַל יִצְחָק לֵיב גוֹלְדֶּבֶרְג, מְמִיִּסְדֵי אֲגֻדַּת "אוֹהֲבֵי צִיּוֹן" בְּוִילְנָה. בְּבֵית שְׁלוֹ הַתְּקִימוֹ הַפְּגִישׁוֹת שֶׁל אוֹהֲבֵי צִיּוֹן. אֶלְיָקוּם צוּנְזֹר הָיָה חָבֵר בְּאֲגֻדָּה וְהוּא כָּתַב אֶת הַשִּׁיר עַל הַשְּׁלַחֹן בְּאֲמֻצֵּעַ הַשִּׁיחוֹת ב־1882 – וְ"הַמְּחַרְשָׁה", הַיְדוּעַ בְּמִלּוֹתָיו הַפּוֹתְחוֹת "בְּמַחְרֵשְׁתִּי".</p> <p>צוּנְזֹר בִּקֵּשׁ וְקִבֵּל אֶת רִשׁוֹת "אוֹהֲבֵי צִיּוֹן" לְשִׁיר אֶת הַשִּׁיר בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיָה כְּנוֹס חֲשׁוּב. אֲגַב, צוּנְזֹר מְעוֹלָם לֹא עָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.</p> <p>מלים חשובות מַחְרֵשָׁה, אֲשֶׁרֵי יִרְשָׁתִי, לֹא אַחֲסֵר, דְּאֲגָתִי, מַחֲתִיתִי, אֶסֶס, יָדַי וְלֹא זָר, יִשְׂרָאֵל, שְׁלוֹת הַשְּׁקֵט, אֶכֶר, גִּשְׁמֵי בְרָכָה, הַצִּלְחָה, אֶלְמוֹתִי, סוּחַר, חֲרֶשׁ, מַלְח, פַּרְשׁ</p>
<p>AUDIO. https://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=122&artist=3</p> <p>VIDEO https://www.youtube.com/watch?v=iuuXd4H-JT4</p>	

במחורשתי

מילים: אליקים צנוור / תרגום: נח ספירא
לחן: אליקים צנוור

120

גָּת - מָה סָרְאַח וְלֹא בִים - טוּ יִים חַ אֲרָאָה תִי-רֶשׁ - ! רִי-אַשׁ כָּל תִי-רֶשׁ-סָחֶב

8 גָּא יוֹם כִּי-עָרַעַל תִי - ! - סָח אֶת קִשְׁ-לֶב תִי - גְּ - דָא בּוֹא-תֵי לֹא תִי - גְּ - סָשׁ סִי-בְקוּ-ו

11 גָּה - רִי-רָא אֶעֱלֵי אִי-לֹא - וְיִי-בְעִרָו כִּי-לֹא - סִי-סָא-תֵי קִבְרִי-כִי-טוּ וְיִי-חֵל

זמֶרֶשֶׁת

החיים נוצרו במסגרת פרויקט זמֶרֶשֶׁת.
הזכויות על היצירה ברוחבם לועז סוכות זמֶרֶשֶׁת.
www.zemreshet.co.il